

Ν. Μ. Σκουτερόπουλος

**ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΩΝ**

Στις αναλύσεις του Ε. Husserl για τη συνειδησιακή αποθλεπτικότητα (Intentionalität) δεσπόζουσα θέση έχουν τα λεγόμενα εξαντικειμενικευτικά ενεργήματα (objektivierende Akte), δηλαδή τα συνειδησιακά ενεργήματα με τα οποία το γνωρίζον υποκείμενο εγκαθιδρύει μια αποθλεπτική σχέση προς ένα αντικείμενο: με άλλα λόγια, τα ενεργήματα με τα οποία ένα «κάτι» αποκτά αντικειμενικότητα και σημασία για ένα γνωρίζον υποκείμενο, και καθίσταται έτσι συνειδησιακό αντικείμενο. Στη σφαίρα αυτή των εξαντικειμενικευτικών ενεργημάτων ο Husserl επιχειρεί διακρίσεις που αντιστοιχούν σέ θεμελιώδεις διαφορές των τρόπων με τους οποίους ένα πλέγμα πραγματικών σχέσεων (Sachverhalt) παριστάνεται στη συνείδηση. Έτσι, τα εξαντικειμενικευτικά ενεργήματα διακρίνονται σε «nominal» ή «einstrahlig» και σε «propositional» ή «mehrstrahlig» ανάλογα με τις ετεροιώσεις της αποθλεπτικής ύλης τους, καθώς και σε 'setzend' και 'nicht setzend' ανάλογα με τις ετεροιώσεις της αποθλεπτικής ποιότητάς τους (Logische Untersuchungen II/1 σελ. 479 κ.ε.).

Ένα εξαντικειμενικευτικό ενέργημα χαρακτηρίζεται ως «nominal» ή «einstrahlig» εφόσον συλλαμβάνει το αντικείμενό του συνολικά, ως ενιαίο όλο, όπως λ.χ. όταν βλέπουμε, θυμόμαστε ή νοούμε —με εποπτικότητα ή ψιλώς (bloss)— ένα δέντρο, ένα άλογο, ένα σπίτι. Τό κατεξοχήν ενέργημα αυτού του τύπου είναι το απλό κατάισθηση αντιληπτικό ενέργημα, η απλή παράσταση. Αντιθέτως, ένα ενέργημα χαρακτηρίζεται ως «propositional» ή «mehrstrahlig» εφόσον συλλαμβάνει το αντικείμενό του κατά δέσμες και το διαρθρώνει σε διαφορετικά μέρη, όπως λ.χ. το ενέργημα με το οποίο αναφερόμαστε σε 'ένα σπίτι που έχει τα παράθυρά του ανοιχτά' ή σε 'ένα τριαντάφυλλο που είναι κόκκινο'. Με ετεροιώσεις της αποθλεπτικής ύλης τους και μόνο, τα ενεργήματα που ο Husserl τα χαρακτηρίζει ως «propositional» ή «mehrstrahlig» είναι δυνατό να μετατρέπονται σε «nominal» ή «einstrahlig», όπως λ.χ. το ενέργημα με το οποίο αναφερόμαστε 'στο σπίτι με τα ανοιχτά παράθυρά' ή 'στο κόκκινο τριαντάφυλλο': η μετατροπή αυτή καθιστά πιο εύχρηστες τις παραστάσεις και μας επιτρέπει να συγκροτούμε πιο σύνθετα νοήματα.

Η μεταφορά στα ελληνικά των λατινογενών όρων «nominal» και «propositional» δεν παρουσιάζει δυσκολίες: οι όροι αποδίδονται με τις ελληνικές λέξεις «ονοματικός» και «προτασιακός», αντιστοίχως. Οι γερμανικοί όροι «einstrahlig» και «mehrstrahlig» (καταλέξη: «μονοακτινωτός» και «πολυακτινωτός») έχουν αποδοθεί στα αγγλικά με τα

«one-rayed» (από τον M. Farber, *The Foundation of Phenomenology*. N. York 1968, σελ. 375) ή «single-rayed» (στην αγγλική μετάφραση των *Logische Untersuchungen* από τον J. N. Findlay, E. Husserl, *Logical Investigations*. London and Henley 1970) ο πρώτος, και «many-rayed» (από τους J. N. Findlay, ό.π., M. Farber, ό.π. κ.ά.) ο δεύτερος· οι παραπάνω όροι δεν περιέχονται στο *Guide for Translating Husserl*. The Hague 1973 του D. Cairns. Για την απόδοσή τους στη γλώσσα μας προτείνω, αντιστοίχως, τις λέξεις «ολοπαγής» και «δεσμιδωτός».

Έτσι, το προτασιακό ή *mehrstrahlig* εξαντικειμενικευτικό ενέργημα που προσλαμβάνει το αποβλεπτικό αντικείμενο κατά δέσμες ('το σπίτι που έχει τα παράθυρα ανοιχτά') είναι δυνατό να χαρακτηρίζεται ως δεσμιδωτό, ενώ το ονοματικό ή *einstrahlig* ενέργημα που συλλαμβάνει το αντικείμενό του συνολικά, ως ένα ενιαίο όλο ('το σπίτι με τα ανοιχτά παράθυρα') είναι δυνατό να χαρακτηρίζεται ως ολοπαγές. Πιστεύουμε ότι οι προτεινόμενοι όροι ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στα ουσιώδη γνωρίσματα των ενεργημάτων, όπως ήδη τα περιγράψαμε. Παρατηρούμε επίσης ότι οι όροι αυτοί λαμβανόμενοι ως ζεύγος (ολοπαγής-δεσμιδωτός) αποτελούν μια «κλητική» συνάφεια ανάλογη με εκείνη των αντίστοιχων γερμανικών (*einstrahlig-mehrstrahlig*).

Η διάκριση εξάλλου των εξαντικειμενικευτικών ενεργημάτων σε «*setzend*» και «*nicht setzend*» ανάγεται σε ετεροιώσεις της αποβλεπτικής ποιότητάς τους: Ένα εξαντικειμενικευτικό ενέργημα χαρακτηρίζεται από τον Husserl ως «*setzend*», εφόσον το αποβλεπτικό αντικείμενό του λογίζεται ως κάτι υπαρκτό, λ.χ. όταν αναφερόμαστε 'στο ανθοδοχείο που είναι κίτρινο' αναγνωρίζοντας σ' αυτό μια θέση στην *positio extra nihil*· αντιθέτως, ένα ενέργημα χαρακτηρίζεται ως «*nicht setzend*», εφόσον κάθε αναφορά στο είναι του αποβλεπτικού αντικειμένου έχει αρθεί, όπως λ.χ. όταν κάνουμε λόγο για ένα 'κίτρινο ανθοδοχείο' χωρίς να φέρνουμε στο νού μας την παράστασή του, όταν δηλαδή αναφερόμαστε στο αποβλεπτικό αντικείμενο ψιλώς, χωρίς εποπτικότητα.

Οι γερμανικοί όροι «*setzend*» – «*nicht setzend*» (καταλέξη: «που θέτει» / «που δεν θέτει») έχουν αποδοθεί στα αγγλικά με τους όρους «*positing*» / «*non-positing*» (στο D. Cairns, *Guide for Translating Husserl*. The Hague 1973 κ.ά.) και στα γαλλικά με τη φράση: «*qui pose*» (στη γαλλική μετάφραση της *Formale und transzendente Logik* από την S. Bachelard, E. Husserl. *Logique formelle et logique transcendental*. Paris 1957). Για την απόδοσή τους στα ελληνικά προτείνω την εισαγωγή των όρων «οντοθετικός» / «μη οντοθετικός».

Ο καθ'αυτόν εύχρηστος όρος «οντοθετικός» είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί και για την απόδοση συναφών σύνθετων φαινομενολογικών όρων όπως «*Setzungscharakter*»: οντοθετικός χαρακτήρας

(αγγλ. «positional character(istic)». Cairns ό.π.), «Setzungsmaterial»: οντοθετικό υλικό (αγγλ. «position-material», Cairns, ό.π.) κ.ά.

Για να καταφανεί και η λειτουργικότητα των προτεινόμενων όρων σημειώνουμε ότι η τετραμερής διαίρεση των εξαντικειμενικευτικών ενεργημάτων σε ολοπαγή ή δεσμιδωτά (ανάλογα με τις ετεροιώσεις της αποθλεπτικής ύλης) και σε οντοθετικά ή μη οντοθετικά (ανάλογα με τις ετεροιώσεις της αποθλεπτικής ποιότητας) είναι κατά τον Husserl απόλυτη — αφού κανένα μέλος της δεν επιδέχεται αναγωγή σε κάποιο άλλο. Οι διακρίσεις αυτές αίρουν τη σύγχυση πού προκαλείται από το ότι ως «παραστάσεις» λογίζονται άλλοτε τα μη οντοθετικά και άλλοτε τα ολοπαγή ενεργήματα, και ως κρίσεις άλλοτε τα οντοθετικά και άλλοτε τα δεσμιδωτά ενεργήματα. Με αυτό, πιστεύει ο Husserl, ό.π., ανοίγει ο δρόμος προς την οριστική αποσαφήνιση του ερωτήματος για τις παραστασιακές βάσεις του κατεξοχήν γνωστικού ενεργήματος, δηλαδή της κρίσης, ως ενός οντοθετικού δεσμιδωτού συνειδησιακού ενεργήματος.

ZUSAMMENFASSUNG

N. M. Skouteropoulos, *Vorschläge zur Wiedergabe
phänomenologischer Termini ins griechische*

Nach einer kurzen Beschreibung der objektivierenden Akte des Bewusstseins, die E. Husserl als «einstrahlige» — «mehrstrahlige» und «setzende» — «nicht setzende» unterscheidet, werden in der vorliegenden Arbeit zur Wiedergade dieser Termini folgende griechische Begriffe vorgeschlagen: «ολοπαγής» — «δεσμιδωτός» und «οντοθετικός» — «μη οντοθετικός».